

Šole na Slovenskem Štajerju pa niso takošne, kakoršne bi morale biti. — Biti bi morale:

a) postavljene na narodni podlagi, t. j. pri nas celo slovenske. Pojdimo k Nemcem, Vlahom, Madjarom, Rusom in kamorkoli hočemo, povsod bomo našli, da se otroci le v tistem jeziku podučujejo, kojega so se od svoje ljube mamke naučili. Zakaj bi moralo pri nas drugače biti? Kako abotni so tedaj nekteri stariši, da silijo po nemščini! Takošni stariši pač ne poznajo šole presvetega namena: izrežati otroke v bogaboječe kristjane, zveste državljane in čvrste narodnjake. Čujte kaj pravijo pokojni škof Slomšek o ponemčevanju slovenskih šol: „Vaši otroci vas bodo po nemško kleli, vi pa bote po slovensko solze točili.“ Zapomnite si besede tega velikega škofa, kojega ime je zapisano v zlatih knjigah slovanskih prvakov in kojega ime bo slovelo tako dolgo, dokler bode svet stal. Ali pa imamo tudi mi pravico tirjati, da se naši otroci podučujejo po ljudskih šolah le v maternem jeziku?

Ne le pravico, ampak celo dolžnost; kajti, to tirja od nas sam večni Bog, ki je nam jezik ali govor dal. On sam pravi: „Človek pomagaj si in ti bom pomagal.“ To tirja od nas sveta rimska katoliška crkev in sicer zato, ker smo njeni udje, ker smo rimsko-katoliški kristjani, kajti ona zapoveduje svojim duhovnom razkladati besedo božjo le v tistem jeziku, kterega narod govori. Tudi nas svetne učitelje jemlje sveta naša mati crkev v misel, ktera pravi: „Učitelji! vodite nadežno mladež po rožicah narodnega polja. Ó kak lep poklic — kaka sladka beseda! To tirja od nas naša majka Slava, ki ima svoje veje od Jadra do Balta, od beloglavnih snežnih planin noter do kitajskih zidin. To tirja od nas presvitli cesar, ki nam je pravice enakopravnosti v vseh državnih rečeh s svojo lastno roko podpisal, tedaj tudi enakopravnost slovenskega jezika po šolah in uradnihah.

Ljudje, ki silijo po tuščini, so izdajavci svoje domovine, svojega naroda in svoje narodnosti. Ni zadosti, da so naše ljudske šole samo narodske, treba je, da so

b) praktične, t. j. da bodo učile za vsakdanje življenje potrebne reči.

Čujte, kaj Latinec pravi: „Non scholae, sed vitae discimus.“ (Ne za šolo, nego za življenje se učimo.) Na to so prejšnje naše šole celo pozabile. Le brati, pisati, nemškovati in nekaj računati je bilo vse, kar so se otroci učili.

Od poljedelstva, živino-, sadje- in vinoreje ni ne bilo niti duha, niti sluha, če ravno je visoka vlada zmirom silila na to, da se kmetijstvo bolj in bolj povzdigne.

Kaj pa se je v tem oziru zgodilo? Malo več — ko nič. (Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

b) Listje spada med naj imenitnejše organe, je mati in rejnica očes in grozdja, ker ga varuje, ohranjuje, in pomaga k razvitju za prihodno leto. Tudi korenje pošilja listju sirove soke iz zemlje po deblu in vejicah, da se tam prekuhajo) ker so znotrajni deli neštevne sesavke, sočne in zračne cevke), ter požlahtnjene nazaj za živež pošlje, da trta raste in se razprošira. Če je pa korenje v mokri zemlji, preobilo vode popiva, listje pa postane bolno, žolto in odpada, potem pa še koreninje sprhne in trs vmre.

Preiskuje se list na nasprotni strani grozdja ali kremplja, ktero je naj bolj popolno; pregleda se po vrsti:

1. listna plošča, ki je a) plana ali neplana; gornja plat je večidel gladka, svetla, bolj zatemnelo zelena in previdena z neštevlnimi, nevidljivimi ljuknjicami, skoz ktere se izpuhneva mnogo nerabljevih sokov; spodnja je bolj neplana, žilnata, ki sesa po mnogih odprtinah sem ter tje razsejanih gaznate delce posebno ponoči in spomladi kakor roso, dež, zemljini sopuh i. t. d. Hlapi pa posebno meseca avgusta v vročini.

β) naga ali gola, če nikder ni kakih lascev ali ščetinic,

γ) ščetinasta, če so samo spodnje žilice lasaste ali ščetinaste,

δ) volnata, če je z mehkiimi lasci, koderčasto zmešanimi, tanko in rahlo preraščena, da se še zelena plošča sem ter tje vidi,

ε) kocinasta, če so mehki, gosti lasci kakor klobučina zvezani in trdno črez in črez priraščeni.

2. Listne zveze narejajo list:

- α) cel, če nič ni ali samo neznatno vrezan,
- β) tricapen, če je na tri dele vrezan,
- γ) pet- ali večcapen, če je na pet ali več cap vrezan,
- δ) plitvo razrezan, če ni do polovice vrezan,
- ε) globoko razrezan, če je nad polovico vrezan,
- ζ) polrazcepljen, če ni celo do sredine razrezan,
- η) razcepljen, če je do sredine razrezan.

3. Listne cape so:

- a) po legi: spodnje, srednje, končne,
- b) po podobi: srčaste, jajčaste, sulicaste, kupaste, skrivljene, zelo ali malo povševuc.

4. Listni rob je: topozobat, ostrozobat, dvojezobat i. t. d. (Dalje prihodnjič.)

Dobre vlačence niso zavreči.

Trta se razun drugih načinov s pogrobanjem pomladuje in pomnožuje. Ali kdaj kaže tudi z vlačencami napolniti prazni prostor v vinogradu posebno, ko ne kaže cele trte pogrobiti, ker še je premlada in ni za več trt na enem mestu prostora.

Navadama manjši vinorejci nemajo rožnjenišnic, iz kojih bi s sajenkami prazne prostore v jeseni ali spomladi po goricah napolnili in jih zasadili, ktere pa vendar prekapajo brez koristi, ker trte ni; tako imajo le delo, haska pa nobenega ni, razun revne betvice trave.

Vinorejcem, ki imajo po rajdah vinograd zasajen, je celo prosto, da od bližnje trte z mladiko nadomestijo in napolnijo prazni prostor z vlačenco, t. j. da se mladika v sredini pogrebe in z zemljo zasuje, v jeseni ali spomladi pa konec pri stari trti odreže in pol drug čevljev globoko pokoplje s koreninami vred.

Nekterih vinograd je redko zasajen videti, ko je obrezan, kadar pa je okopan in so vlačence položene je jako gost, ker so prazni prostori z vlačencami napolnjeni. Po ljutomerskih in radgonskih vinogradih le izjemno vlačence delajo ali polagajo; a tem obilneje in obširneje pa po goričkih goricah jih zapaziš. Dobro, koji tako ravna, ker jim pridelke množijo, pa tudi so vlačence same na sebi jako koristne, toda le uce, koje so boljših plemen.

Pobitega serca sem vselej gledal une vinorejce, ki so o rezi vlačence le za 4 prsta v sredini zagrebane izpipali in jih v klance metali, pametnejši pa saj kurili ž njimi. Na moj ugovor: zakaj jih po rečinah ne zasajuje? mi reče: da ne rastejo! To ni res! ga zavrnem. Ako rozga, ja celo starina brez koreninic položena raste, zakaj nebi vlačenca s tolikimi lepimi koreninicami rastla? Saj trta celo po klancih raste! Kjer pa sem videl vlačence od Silharja, križovateljaka, drobne beline in drugih manj srednih trt, sem pa še sam svetoval ne le vlačence, temuč tudi takošnje trte izruti in si gibance ž njimi peči — tako mu saj nebo golta praskala in črev zjedala kislina vinska.

Vinorejci! Poskrbite si malega in italjanskega rivčeka (Klein- u. Wälsch-Riesling). Prvi daja sila dišeče, drugi pa ognjeno vino; oba pa posebno zadnji sta jako rodovitna. Potem šipona, traminca, mušice žlahne: modre rdeče, sive, bele (Klevner), mušice žlahne zelene (grüner Sylvaner), žlahnine bele in rdeče (weisser u. rother Gutedel), krljlkoveca (Krachgutedel), klešeca (Ortlieber), habševine (Fischtraube) i. t. d. Vse te trte so rodovitne in dajo zmešane izvrstno vino v dobrih legah, dobro in okusno pa v slabih legah in tako vrednost vinograda silovito povzdignejo.

Iz takih trt narejajte vlačence, in pri živi glavi jih ne pobacite ne pomečite v klance! Že prosta rozga raste v dobri zemlji, da že prvo leto nad vatel, 3 čevlje visoke mladike požene, koliko raji bo pa vlačenca rastla z obilnimi koreninicami, koje se pa morajo do 4 palcev prikrajšati, porézati. Sicer je res, da navadama prvo leto slabije vsaka vsajena reč raste tako tudi vlačenca. Al drugo leto bo že velike mladike pognala, in tretje leto ji že zamoreš reznika in bika, konjiča narezati — in tako imaš že čvrsto trto od položene vlačence sajeno ako ne dve do tri, keadar ji več mladik pustiš, ko jo sadiš, ker nekte vlačence imajo po 3 do 4 mladik prav velikih. Ne misli: to ji škoduje, ker v mladosti mora trta na korenine bolj delati. Po svojem je to nenaravna misel. Le pomisli! kako bi vendar zamogla trta velike mladike (rozge) storiti, pognati, ako ne bi ob enem tudi na koreninah vspešno rastla? — Saj ni trta zavoljo lesa, ampak zavoljo grozdja.

Zato še enkrat kličem: Ne pometujte od dobrih plemen vlačenc!

Jančar.

Domače stvari.

Hasek divjih golobov. Pastor Snell piše v časniku „Maja“ prav zanimive stvari o hasku divjih golobov. Imenovani gospod se je po mnogoletnem opazovanju prepričal, da divji golobi posebno glotno (plevelno, dračno) seme in tudi mrčese, črve, polže (z hišami in brez hiš), gosnice, močne črve in mnogovrstna jajca in mešiče pozobljejo. Tako je Snell izračunal, da eden golob vsako leto poprek 799.510 glotnega semena, posebno grašičnega in naj manje 15.000 polžev pobere in požere. Prakt. Land.

Pomoček proti žižku (štusu, žitnemu črvu). Neki trgovec da na podstrešje, kder je imel mnogo žita, ovčjih kož z volno nametati, čez nekoliko dni so bile kože polne žižkov, na to da odstraniti te kože, in dene druge na njih mesto, drugi den so spet te bile polne žižkov, odstrani; spet te, in dene druge in tako naprej in na ta način polovi vse žižke.

Kako dolgo naj zizajo naše domače živali? Zrebe naj ziza 15—18 tednov, osliček 16 tednov, jagne 16—18 tednov, tele 10—12 tednov, prase 7—8 tednov, kozica 8 tednov. Prakt. Landw.

Koliko vaga naše zrnje?

1 vagan zimske pšenice vaga	78 do 79 funtov,
1 „ jare	80 — 86 „
1 „ zimske rži	73 — 85 „
1 „ jare	65 — 75 „
1 „ ječmena	65 — 78 „
1 „ ovsa	45 — 65 „
1 „ prosa	68 — 81 „
1 „ turšice (kuruze)	74 — 85 „

Ose. Nikdo ne ljubi te drobne živalice in sicer s prostega vzroka, ker si jo nekoristni mrčes in za zlo nevarno misli. Vendar kolikor zloglasna je osa, moramo vendar, ako hočemo pravični biti, njene velike zasluge, ki jih posebno z ozirom na človeka ima, povdarjati. Osa je od natore nalogo dobila, človeka onih muh, katerih pik je dostikrat smrten, osvoboditi. K temu se poslužuje osa svojega žela. Ako mrtva žival pod milim nebom obleži, mrha začne gnjiti in kmalo gomezi komaj vidnih belih črvičev, ki so jih raznotere muhe v muho zalegle. Za ose so ti črviči prava slaščica, preženejo muhe in oprostijo mrhovino nevarnih strupov. Kakor hitro se osa na mrhovino spusti, odletijo vse muhe, kakor hitro le mogoče. Zavolj teh zaslug bi se morale ose po pravici varovati. Ose se čudno hitro množijo, pa naj manjši mraz jih pomori na mah. Proti človeku se poslužuje žela le redko krat, ako jih ne dražiš.

Dopisi.

§. *Ptuj.* Postava o zastopu okrajnem je osnovana, kakor je znano, na načelu ali vodilni misli zastopanja ali zagovarjanja pravic izvirajočih iz premoženja po davkih izkazane, t. j. zastopanja zajmov (Interessenvertretung).

Kako so pa tožbe imenovane postave opravičene in kako grozna nejednakost pravic je po ti postavi vstvarjena naj kaže tale izgled.

Ptujski okraj šteje 45.000 prebivavcev, ki so porazdeljeni v jedno mesto (Ptuj), jeden trg (Gora) in v 76 kmečkih srenj ter voli v štirih skupinah 40 zastopnikov v okrajno zastopništvo.

Ves predpisan iznesek neposrednega davka brez vojne priplače v Ptujskem okraju je iznašal l. 1866 nekoliko čez 100.000 goldinarjev. — Od tega plačuje:

I. skupina velikih posestnikov, ki šteje 57 udov	9052 gold.
II. skupina velikih obrtnikov, ki šteje 32 udov	3862 gold.
III. skupina, mesto in trg	7506 gold.
IV. skupina kmečkih srenj	80000 gold.

kterih skupin ima vsaka jednako število namreč 10 zastopnikov voliti.

Akoravno pa potem takem prve tri skupine vkup komaj le četerti del, kmečke srenje pa druge tri dele davkov plačujejo, volijo vendar v okrajno zastopništvo 30 zastopnikov, ali če 32 plačevavcev davka II. skupine z 3862 gold. davka si ravno toliko zastopnikov voli kolikor 40000 prebivavcev v kmečkih srenjah z 80000 gold. davka, tako je pač vsakemu jasna „modrost in pravičnost“ štajerskega deželnega zbora, ki je to postavo napravil. —

Pa vsaj vemo, da je tem gospodom le šlo za to, kako bi se na škodo narodnega življa ponemčenim mestjanom vkljub njihove ogromne manjšine pripravila premoč čez kmečke prebivavce, slasti ker je naravno, da se prve tri skupine večidel iz glavnega mesta v okraju dopolnujejo.

Vendar pa še nezadovoljni s temi prednostmi vidimo kako se ti mestni prebivavci sem pa tam še tudi v volitve kmečkih srenj vtikajo, se jim za varhe in vodnike vrivajo in jih strahujejo. Glej Maribor, Slov. Bistrica, Brežce i. t. d.

Pri nas je ta lep posel na se vzela neka združba, kateri gosp. dr. Franc Strafella načeluje, in ki je brez vsega obzira prostim kmečkim volivcem volivne listike po bričih in pisarničnih strežajih dala vzeti in jim druge vsiliti.

In tako se je napravila izvolitev, ki se s pravo voljo volivcev čisto nič ne zлага ter se je zgodilo, da v našem okrajnem zastopništvu sedi iz samega Ptujskega mesta 25 zastopnikov med tem, ko je narodna stranka iz zastopništva popolnoma izrinjena.

Da od tega okrajnega zastopništva, ki bi se prav za prav le zastopništvo Ptujskega mesta imenovati imelo, mi nimamo dosti kaj pričakovati — je očevidno.

Ljutomer, 14. apr. — Včera je bila pri nas vroča bitva. Volili smo si namreč odbornike v okrajno zastopništvo in ker so se nasprotniki naši hoteli maščevati za 21. januar, nismo sprva imeli dosti upanja zmagati, stali smo si namreč 10 proti 20. Možički nasprotni so si bili zmage že tako gotovi, da so nas že po redu zasmehovali. Ali znana vojskovodjeva spretnost je nadomestila 7 mož razcepivša nasprotno stranko in Sadova je bila za nje napravljena. Zmagali smo. Gosp. dr. Ploj je predsednik. Tudi gosp. fajmešter dr. Klemčič je v odboru. Živili Slovenci!

Iz gornje Loznice blizo slov. Bistrice. Dragi „Slovenski Gospodar“! Spet ti pišem nekoliko vrstic iz našega kraja in zdaj o naj imenitnejšem zrnju, t. j. o pšenici in o zrnju sploh. V naših srednjih Pohorskih krajih si mali kmet lahko za 25—50 fl., vekši pa za 100—200 goldinarjev vsako leto pšenice pridela. Marsikteri kmet jo vendar prej poženje ko je celo dozorela; dobi zatoraj slabo zrnje in ga težko ali celo po slabi ceni prodava. Nekteri zlagajo mokro v kozolec ali ostrve, takim se pšenica mnogokrat začne cimiti ali strohni s slamo vred. Tako se ne sme delati! — Nekteri sejejo zlo slabo zrnje, zato je pa tudi na taki njivi več videti dračja, kot pšenice; taka pšenica se skoraj ne more celo izčistiti in da ostudno in nezdravo moko. Posebno bi zato vsaki moral na to gledati, da se seje dobro dozorejeno in čisto zrnje, in če bi pri vsem tem še vendar dračje med njim rastlo, ga mora o pravem času izpleti, stroški se mu gotovo vsikdar povrnejo. Pšenica bi se morala sejati v ilovnato težko zemljo, v ti naj bolj obrodi in stari pregovor že pravi: „Pšenico sejaj v blato, bo dala zlato.“ —

Kmeti kateri imate mnogo zrnja ne pozabite, da ga večkrat dobro z vejačo (Windmühle) prevetrite. Zrnje pa, katero si v škrinjah ali sodih hranujete, bi morali posebno prej dobro izčistiti; kake kaplje petroleja med zrnje spustiti ali v škrinjo malo borovega lesa nadevati. Kteri tako stori se nima bati, da bi mu žitni molji v zrnje došli.

Kteri hoče svoje zrnje dobro ohraniti in dobro prodati ali dobre moke iz njega dobiti mora ga dobro snažiti, kteri pa to storiti noče, ne sme pričakovati ne dobre cene, ne lepe okusne moke. Mlinar pri vsem svojem trudu iz slabega nečistega zrnja ne more lepe in okusne moke napraviti, kdor toraj slabo, nesnažno zrnje v mlin pripelje, ne sme kriviti mlinarja, ampak samega sebe, če je slab neokusen kruh.

Lovro Stepišnik,
posestnik in mlinar v gornji Loznici.

Novičar iz domačih in ptujih krajev.

— Slovanski narod ima res žalostno osodo, ki mu naj bistrejše glave, naj blagejša srca jemlje ravno takrat, ko jih bramba pravic njegovih naj težje pogreša. Vzela je nam sopot nemila smrt takega junaškega branitelja naših pravic. Julius žl. Delpiny, lastnik na Dunaju izhajajočega federalističnega lista „Zukunft“ je vmrl 17. aprila po dolgi bolezni v 38. letu starosti. Rajni je bil bistra glava, blago sree in neutrudljivo delaven na polju časnikarstva brančnega pravice slovanske. „Ost und West“, „Politik“, „Narodni Listy“ in zadnji čas njegov časnik „Zukunft“ hranujejo v svojih predalih dela njegovega bistrega uma in spretnega peresa.